

# CAN BAŞKENT: Nişanyan Davası

Posted on 13/10/2014

Sevan Nişanyan 2 Ocak 2014 günü cezaevine girdi. Önce açık cezaevinde tutuluyorken, gardiyanlardan birinin kredi kartlarını çaldığını bir yazısıyla şikayet edince, çok daha zor koşulları olan kapalı cezaevine nakledildi. Nakledile nakledile, geçtiğimiz on ay içinde şimdi dördüncü cezaevinde, Aydın - Yenipazar Cezaevi'nde tutuluyor Nişanyan.

Nişanyan'ı bir kez daha cezaevine götüren suçları (!?!) ikiye ayırabiliriz: İslamiyet eleştirisi ve imar eleştirisi. Nişanyan bu iki meseleyi aslında iki kitabında detaylıca anlatıyor (2, 3). Ama yine de, biz bu yazıda Nişanyan'ı bu aşamaya getiren süreci, memleketin siyasi iklimini yansıtmaya açısından önemli bulup inceleyeceğiz. Nişanyan Davası'nı anlatırken, bir yandan da aslında Türkiye'nin siyasi nabzını "kahraman aydın" ethosu üzerinden tutacağız. Bu toprakların, "kahraman aydınlar yaratan ve sonra bu aydınları yakan" bir toplumsal kültürü nasıl şekillendirdiğini Nişanyan Davası üzerinden tekrar hatırlayacağız.

1. Nişanyan, 21 Eylül 2009'da gazetede ki köşesinde "Sansür" başlıklı bir yazı yazar. Yazının sonunda, daha sonraları kendisinin de itiraf ettiği üzere, öfkeli bir dille şu paragrafları kaleme alır.

*"Neymiş? Allah diye biri varmış, canı sıkıldıkça kitap yazarmış ama artık yazmamaya karar vermiş, pırpır kanatlı ulaklarla birtakım hazretlere mesaj iletirmiş, o hazretlere dil uzatan maazallah çarpılmış. Bu hikâyelere istemesen inanma diyorlar, tamam, ama inanmadığını açık açık söylemen caiz değildir. Nedenmiş? Müslümanlar alınmış!"*

Ertesi günkü yazısında da feriştah sözcüğünün etimolojisini açıklarken, meşhur küfüre değinerek, meleklerin cinsel organları olmadığından söz eder. Bu iki yazı ardarda çıkar

gazetede ve çoğumuzun anımsayacağı üzere, bu paragraflar kamuoyunda tuhaf bir çalkantıya sebep olur. Yazının basılmasından 3 gün sonra Vakit gazetesi tahammülfersa üslubuyla linç kampanyasını başlatır. Birçok köşe yazarı Nişanyan'ın üslubunu eleştiren yazılar yazarken, bu satırların yazarı dahil kimileri de Nişanyan'ı savunan yazılar kaleme alır (4).

Mesele şuydu: Müminlerin kutsal bellediği kavramlara, inançsızlar ne kadar saygı göstermelidir? Nişanyan'ın bu meseleye alaycı bir dille değinmesi eğer bir sınırı aşıyorsa, o sınır aslında nereden geçmektedir, nereden geçmelidir?

Kuşkusuz, uslamlamanın bizi çıkaracağı nokta, Türkiye toplumunun durduğu noktadan çok ayrı bir yer. Kuru kuru düşünce özgürlüğü savunusu yapmak, "toplumun hassasiyetleri" söz konusu olunca aslında yeterli kalmıyor. Düşünce özgürlüğü savunucularının Nişanyan'ı bu süreçte kısmen yalnız bırakması da bu kaygıya bağlanabilir. Bu kaygıyı Nişanyan güzelce özetliyor aslında:

*"Türkiye'de pek çok insanın kafası din ve ifade özgürlükleri konusunda karışıktır. (...) Ama aynı zamanda bu konuları düşünmeye ve tartışmaya yönelik ciddi bir istek ve merak vardır. Cumhuriyet döneminde dindarlara yöneltilen hoyrat ve küçümseyici dil bu tartışma sürecini zorlaştırmıştır. İnsanlar din ve ifade özgürlüğü konularını konuşmaya istekli, ama aynı zamanda, anlaşılır nedenlerle, son derecede ürkek ve alıngandır."* (2, Sunuş)

Fakat, netice itibariyle, bu dönem, Nişanyan'ı cezaevine götüren sürecin başlangıcı olmuştur. Bu süreçte Nişanyan İstanbul'daki bir mahkeme tarafından "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri aşağılama" suçundan 13,5 ay hapse mahkum edilir. Bu esnada kendisine "kendini düşün, biraz az risk al" gibi telkinlerde bulunan dostlarına cevaben, Ağır Kitap'ta da değindiği gibi, dostlarının kendisini susturmaya çalışacaklarına, konuşacak insanların sayılarını arttırmaları gerektiğini söyler Nişanyan (4). Kısacası, Nişanyan'ın çıkışları genel siyaset çevrelerinden de destek görmez, gereksiz bir fevriyet, saygısızlık

hatta Don Kişotluk olarak okunur.

Ancak, bir yandan da sessiz bir kitle, Nişanyan'ın (ve bu mesele çerçevesinde düşünürsek Fazıl Say'ın) konuşmalarından cesaret alır, dile getirilen sözleri kendileriyle özdeşleştirmeye başlar. “Bir Grup Ateist”in basın bildirileri ulusal medyada (ve hatta Adnan Oktar'ın programında) yanıt bulur, ses getirir. Sonrasında Ateizm Derneği kurulur.

İşte tam burada hassas bir analiz yapmak gerekiyor. Peki, o zaman Nişanyan neden gündemde değil, neden cezaevinde unutuluyor? Bunlar sadece yavan bir basın sansürü mü? Yazının başında değindiğim, fedakar aydının çile çekmesi gerektiğine dair, hayır hayır sağ cenahta değil, bizzat sol cenahta yer alan içkin algı da burada kendini gösteriyor. Nazım'ın güzel dizelerinde bile kendine yer bulan bu “kendini yakma” kahramanlığı, bir kahramanlık sevdası, Sevan'ın cezaevi sürecinde kendini gösteriyor. Daha önemlisi, bu kahraman yaratma sevdası, sessiz kalanların rasyonelitesini gerekçelendirmekte kullanılıyor. Zira sessiz kalanlara göre bu rasyonel yaklaşım, “bu toplumda” hassas meselelerin tartışılmasının kaçınılmaz sonucunun hapsedilmek olacağın öngörebilmek, yeri ve zamanı gelinceye kadar da bu meseleleri sertçe kaşımamaktır. Haliyle, Nişanyan çılgın bir kahraman olarak yüceltilirken, kahraman olmayanlar, olamayanlar da rasyonel erat olarak ambalajlanır. Sessizler “rasyonel”, ahlakının ve vicdanının gerektirdiğini söyleyen Nişanyan da durup dururken “kahraman” olur çıkar.

2. Nişanyan'ın başını belaya sokan diğer büyük mesele, memlekette örgütlenmiş “imar çetesidir”. Bunu şöyle dile getirir Nişanyan:

*“Bir zamanlar dünyanın en güzel kasaba ve kentlerinden yüzlercesine sahip bir ülkeydi burası. Hepsi bir örnek ucuz, sefil, zevksiz, sağlıksız, kişiliksiz apartman yığışmaları diyarına çeviren kimdir, bir düşünün. Kaçak yapılaşma mıdır? Yoksa ‘kafana göre ev yapamazsın, ne yapacağına Devlet karar verir’ diyen, memleket çapında örgütlenmiş imar çeteleri mi?” (5)*

Kısacası, Nişanyan bir insanlık borcu olarak bu imar çetesiyle savaşır, bunu da detaylıca anlatır (3). Aslında, iş bu dereceye gelmeden önce Nişanyan aylarını harcayarak gerekli izinleri almaya çalışır, fakat bürokratik bataklıkta boğulur, izinler verilmez. Bugün git - yatın gel'cilikle uğraşa uğraşa vazgeçmesi beklenen Nişanyan, yılmaz. Bu direnişin sonucunun nereye vardığını, Kaya Mezarı'yla olsun, Hodri Meydan Kulesi'yle olsun hepimiz biliyoruz.

Mesele, Şirince köyünün SIT alanı olması ve bu nedenle köyde yapılacak her türlü tadilat ve inşaatın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun iznine tabi olması. Bu da en ufak bir ahır tamiratı için "tüm bağlantılarını ustaca kullanan, bürokrasi batağında kulaç atmaya bilen ve inanılmaz bir şekilde şansı yaver giden" birinin bile tamir ruhsatını iki yılda almasına, bu iş için ciddi paralar harcamasına, yirmi-otuz kez İzmir'e gidip gelmesine neden olmaktadır (3). Halkımız, elbette böyle bir durumda bir gece vakti ahırını sessizce tamir eder, kimse de itiraz etmez, aslında ağır cezalı olması gereken suç görmezden gelinir. Fakat, Nişanyan Davası'nda mesele böyle olmadı. Amiyane tabirle göstere göstere tadilatlar yapılıncaya, bürokrasiye inat edercesine güzel köy evleri onarılıncaya mesele kan davasına dönüştü. Davalar ve cezalar üst üste gelmeye başladı.

Şirince maceralarını burada anlatmam gereksiz, nihayetinde Kaya Mezarı'yla olsun, mühürlemelerle olsun, direnişiyle, Hodri Meydan Kulesi'yle olsun kitap hacminde bir süreçtir bu (3). Ancak, burada öğrenmemiz gereken belki de şu. Bilhassa sol cenahın, kendi işini kuran, pahalıca da bir otel işleten birini nasıl bağrına basacağına emin olamaması. Bundan daha da önemlisi, tüm bu mücadelenin sadece "para kazanma ve otel dikme" mücadelesi olarak görmeye meyleden kitlenin fikriyatının, birçoğumuzun detaylarından bihaber olduğu imar ve SIT süreçleriyle birleştiğinde Nişanyan Davası'nın iyice izole eden bir hal almasıdır. Ama, daha önce değindiğim gibi, bu mücadele yine de kahramanca yapıldığından, eh bu kahramanlığın yiğitçe bedelini de ödediğinden, Nişanyan Davası saygı duyulması gereken bir mücadele olarak da görülmektedir - zira mesele Nişanyan'ın evini, mahremini inşa edip koruması olarak da algılanır. Zira, Nişanyan yine yanmıştır, yanmalıdır da...

3. Nişanyan'a Özgürlük isteyen cılız bir ses var yine de yer yer duyageldiğimiz. Ancak bu sesin iki büyük hatası var. Birincisi, memleket kaçak imarcıyla doluyken neden sadece Nişanyan cezaevinde diye tuhaf bir soru sormaları. İkincisi ve en büyüğü, Nişanyan kadar "akıllı" biri hapse tıklmamalı diyen argüman.

Bunlardan birincisine Nişanyan cezaevinden yazdığı mektupla yanıt verdi ve "ben onların [kaçak imarcıların] yapamadığını yaptım" dedi. İkinci argümansa hala Nişanyan Davası'nı yanlış yerlere sürüklüyor. Bunun nedeni açık. Tutsak dayanışmasını ya da özgürlük mücadelesini kişinin akli ve entelektüel kapasitesi üzerinden yürütmeye çalışmak, kamuoyunun vicdanını tatmin etmiyor. Akıllılar cezaevine girmesin, tadında bir tez olduğu duygulanımı yaratılıyor bu argümanla. Dahası, Nişanyan'ın daha önce hapse girdiği dönemde cezaevindeyken bitirdiği etimolojik sözlüğe atfen "yine cezaevinde kim bilir ne güzel bir kitap yazarsın" benzeri bir yaklaşım da görülmekteydi. Zira, cezaevi hala bu memlekette aydınların geçmesi gereken bir aşama olarak, bizzat bu aydınlar ve aydınperverler tarafından kutsanmaktaydı. Cezaevi, kitap yazma molası, aydınların bileylendiği biraz da inzivaya çekildiği bir yerdi bu yaklaşıma göre. Belki bu teşbihler, cezaevi sürecini çekilebilir kılmaya çalışmaktadır, tamam. Ancak, aynı zamanda bu süreci normalleştirmekte, hatta yer yer haklılaştırmaktadır.

Kuşkusuz Nişanyan'ın cezaevinde olmasında, onun "affedersiniz Ermeni" kimliğinin rolü de büyük. Bu yazıda bu aşikar parametrenin ötesindeki hususlara değinmeye çabaladım.

Bağlayalım. Nişanyan Davası, özellikle sol cenahın kahraman yaratıp yakma kültürünün güncel bir örneği olarak sivriliyor. Bu durum, Nişanyan'ın nevişahsına münhasır özellikleriyle de birleşince ortaya çok katmanlı bir sosyopolitik tablo çıkıyor. İşte bu çok katmanlılık ve karmaşa da, iyimserleşelim, bu davaya nasıl yaklaşmamız gerektiğini kestirmede çoğumuz için bir derin bir zorluk ve puslu bir sis yaratıyor. Her ne kadar Nişanyan'ın yazdıklarını önyargısız okumanın bu pusu ortadan kaldırmada en pratik yol olduğunu düşünecek kadar naif olsam da, cezaevindeki bir aydın için toplumsal destek

oluşturmanın kitap okutmaktan geçmeyeceğini de tahmin edebiliyorum. Bu nedenle, hala, karmaşık bir sosyopolitik Dava'nın daha geniş ve katılımcı bir mücadeleyle daha rahat çözüleceğine dair inancımı da koruyorum.

## Notlar

1. Söylemeye ne hacet, başlık Dreyfus Davası meselesine küçük bir atıf. Öte yandan Nişanyan Davası'nda mesele "J'accuse" safhasını çoktan geçti maalesef.
2. Hocam, Allaha Peygambere Laf Etmek Caiz Midir? - Din ve ifade özgürlüğüne dair bir tartışma, Sevan Nişanyan, Propaganda Yayınları, 2013.
3. Şirince Meydan Muharebelerinin Mufassal Tarihçesi, Sevan Nişanyan, Propaganda Yayınları, 2013.
4. Dine Küfretmek veya Dindara Küfretmek, Can Başkent, <http://canbaskent.net/politika/83.html>
5. Ağır Kitap, Sevan Nişanyan, Propaganda Yayınları, 2014.

Kaynak: [Birikimdergisi.com](http://Birikimdergisi.com)